

ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องชาดในวัดบวรนิเวศวิหาร*

สุรสิทธิ์ อมรวิชช์ศักดิ์**

บทคัดย่อ

ชาดเป็นวรรณกรรมจีนอีกเรื่องหนึ่งที่แพร่หลายในไทย นอกจากจะปรากฏเป็นวรรณกรรมเพื่อการอ่านแล้ว ยังปรากฏภาพเล่าเรื่องเกี่ยวกับวรรณกรรมดังกล่าวทั้งในศาลเจ้าจีน และวัดไทย

วัดบวรนิเวศวิหาร มีภาพปูนปั้นเล่าเรื่องชาดทั้งหมด 8 ภาพ คือ 1.ตอนหงอคงบุกบาดาล 2. ตอนหงอคงรบกับเทพเอ๋อร์หลังเส้น 3.ตอนหงอคงรบกับมังกร 4.ตอนหงอคงปราบปีศาจตื้อเปียกกาย 5.ตอนเปียกกายปราบปีศาจแม่น้ำหลิวซา 6.ตอนพระโพธิสัตว์กวนอิมเสกมังกรเป็นม้าพาหนะให้พระถังซำจั๋ง 7.ตอนหงอคงปราบปีศาจตูเจี้ยวซือดำหัว 8.ตอนเตาวิเศษพาคณะผู้อัญเชิญพระไตรปิฎกข้ามแม่น้ำทางเทียน ภาพปูนปั้นเหล่านี้จัดเป็นตอนสำคัญตามวรรณกรรมและเป็นที่แพร่หลายโดยทั่วไป

จากการศึกษาพบว่า ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องชาดในวัดบวรนิเวศวิหารมีความสอดคล้องกับภาพเล่าเรื่องที่ปรากฏในสถานที่อื่นๆ และเมื่อนำภาพปูนปั้นเล่าเรื่องดังกล่าวมาเทียบเคียงกับเนื้อเรื่องในวรรณกรรมแล้ว ยังจะพบว่า มีการเน้นเรื่องราวเกี่ยวกับหงอคงซึ่งเป็นตัวละครหลัก และการเดินทางไปชมพุทธรูปของคณะผู้อัญเชิญพระไตรปิฎกที่ต้องเผชิญกับเหล่าภูตผีปีศาจมากมาย โดยมีหงอคงทำหน้าที่เป็นผู้อารักขาตลอดการเดินทาง นอกจากนั้นแล้ว ภาพเล่าเรื่องชาดที่ปรากฏในสถานที่ต่างๆ ยังแสดงถึงการรับรู้คุณค่าของวรรณกรรมชาดในฐานะของเทปนิยาย มากกว่าประวัติศาสตร์พุทธศาสนา

คำสำคัญ : ชาด ภาพปูนปั้น วัดบวรนิเวศวิหาร ศิลปะจีน

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปี พ.ศ. 2551

** อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Stucco of “XIYOUJI” in Wat Bowonniwet Vihara

Surasit Amornwanitsak

Abstract

XIYOUJI is one of the well-known novels in the canon of Chinese literature, which has endured in popularity in Thailand. The story has been depicted in various forms of art e.g. paintings, illustrations, in several Chinese shrines, and Thai temples.

This study shows that around the stupa is established eight stucco reliefs recounting episodes in XIYOUJI: i) Wukong's journey to the Underworld, ii) Wukong's battle with Erlangshen, iii) Wukong's battle with the Dragon, iv) Wukong's conquest of Zhu Bajie, v) Wukong's conquest of the demon of Liusha River, vi) Guanyin turning of the Dragon into the Horse carriage for Tang Sanzang, vii) Wukong's conquest of Dujiaoshi Dawang, viii) the pilgrims crossing of the river on the turtle-back. These reliefs have been arranged following the sequence in the novel.

The way the story is recounted through stucco reliefs in Wat Bowonniwet Vihara is quite similar to those illustrated elsewhere. Like in the novel, the story focuses on the main character, Wukong, and the monk's pilgrimage to India, in which Wukong is acting as a guard to protect them and fight against demons and evil spirits. Another important implication that can be drawn from this study is that XIYOUJI is perceived more as a fairy tale than historical religious literature.

Keywords : XIYOUJI, stucco reliefs, Wat Bowonniwet Vihara, Chinese art

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ไซอิ๋ว” เป็นวรรณกรรมจีนที่มีคุณค่า ได้รับการยกย่องให้เป็นหนึ่งในหกนิยายโบราณยอดเยี่ยมของจีนสมัยราชวงศ์หมิง-ชิงตามคติของชาวจีน ได้แก่ สามก๊ก (三国演义) ซ้องกั๋ง (水浒传) ไซอิ๋ว (西游记) จินผิงเหมย (金瓶梅) หงโหลวเหมิง (红楼梦) และนรูลินไวสี่อ (儒林外史) วรรณกรรมเรื่องนี้กล่าวถึงการเดินทางของพระถังซำจั๋งเพื่อไปอัญเชิญพระไตรปิฎก ระหว่างทางพระถังซำจั๋งต้องเผชิญกับเหล่าปีศาจมากมายที่คอยเข้ามาขัดขวางอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ได้ศิษย์ทั้ง 3 ตน คือ หงคง ชั่วเจ๋ง เปี้ยก่าย คอยอารักขาคุ้มครองให้การเดินทางไปชมพูทวีปครั้งนั้นสำเร็จลุล่วงด้วยดี “ไซอิ๋ว” มีการดำเนินเรื่องที่น่าสนใจ เนื้อเรื่องพลิกแพลงและสนุกสนาน ทั้งเปี่ยมด้วยข้อคิดและปรัชญา ทำให้เป็นเรื่องที่แพร่หลายมากในจีนเรื่องหนึ่ง

ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างไทยกับจีนนั้นมีมาอย่างยาวนาน สันนิษฐานว่า วรรณกรรมเรื่องไซอิ๋วน่าจะแพร่หลายในไทยพร้อมๆ กับการอพยพเข้ามาของชาวจีน ในรูปของมุขปาฐะ ศิลปะการแสดง งานแปล หรือแม้แต่จิตรกรรมประติมากรรมเป็นต้น

วรรณกรรมไซอิ๋วมีความโดดเด่นทั้งภาษาและตัวเนื้อหาที่ผู้อ่านทุกเพศทุกวัยต่างชื่นชอบ ไซอิ๋วจึงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวจีนทั้งในประเทศจีนและกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเล มักพบภาพเล่าเรื่องจากวรรณกรรมเรื่องนี้ในที่ต่างๆ ตั้งแต่อาคารสถานที่ ตลอดจนข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศาลเจ้าจีนมักปรากฏภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วตอนสำคัญๆ อยู่ร่วมกับภาพมงคลจีนต่างๆ ที่น่าสังเกตคือ นอกเหนือจากในศาลเจ้าจีนแล้ว ภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วยังปรากฏอยู่ในวัดไทยอีกด้วย

ในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้เกิดความนิยมในศิลปะจีนเป็นอย่างสูง งานสถาปัตยกรรมต่างๆ มักมีการผสมผสานระหว่างศิลปะไทย-จีน อีกทั้งยังมีความนิยมนำเนื้อหาจากวรรณกรรมจีนมาสร้างเป็นงานศิลปะประดับตกแต่งในอาคารสถานที่ต่างๆ เช่น ภาพวาดเล่าเรื่องสามก๊กในพระอุโบสถวัดประเสริฐสุทธาวาส ภาพสลักหินรอบพระอุโบสถวัดพิชัยญาติการาม เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากความนิยมในวรรณกรรมจีนที่แปลเป็นภาษาไทยซึ่งเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 จึงทำให้ความนิยมดังกล่าวมีอิทธิพลต่องานศิลปะแขนงต่างๆ ตามไปด้วย

วัดบวรนิเวศวิหารเป็นวัดสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 และได้รับการปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ในรัชกาลที่ 4 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมจึงมีการผสมผสานระหว่างศิลปะไทย-จีน และตะวันตกอย่างลง

ตัว¹ ตัวอย่างของศิลปะจีนที่ปรากฏในวัดบวรนิเวศวิหาร เช่น จิตรกรรมฝาผนังเรื่องสามก๊กภายในพระวิหารเก๋ง ตู้ตาศิลาและการตกแต่งในรายละเอียดส่วนอื่นๆ รวมถึงภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับเก๋งจันทรรอบพระเจดีย์

ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดบวรนิเวศวิหารเล่าเรื่องตอนสำคัญตามวรรณกรรม มีอยู่ด้วยกัน 8 ภาพ ภาพดังกล่าวมีความงดงาม ถูกต้องตามรูปแบบศิลปะจีน เช่นเดียวกับที่ปรากฏในศาลเจ้าจีนทั่วไป เป็นหลักฐานสำคัญที่บ่งบอกถึงความแพร่หลายของวรรณกรรมไซอิ๋วในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

งานวิจัยชิ้นนี้ เป็นการศึกษาอิทธิพลของวรรณกรรมไซอิ๋วที่มีต่อการสร้างงานศิลปะในวัดไทย และศึกษาถึงความแพร่หลายของวรรณกรรมชิ้นนี้ในสังคมไทยผ่านการอ่านและวิเคราะห์ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดบวรนิเวศวิหาร โดยมุ่งหวังจะให้ป็นจุดเริ่มของการวิจัยไซอิ๋วในแวดวงจีนศึกษาในไทย

การศึกษาเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจเอกสารการศึกษาว่าด้วยภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดบวรนิเวศวิหาร ผู้วิจัยพบเอกสารอยู่ 2 ชิ้นด้วยกัน คือ

1. “สมุดภาพพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร” (พ.ศ. 2551) โดยศานติ ภักดีคำและคณะ

เป็นงานค้นคว้าเรียบเรียงเพื่อจัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในการบูรณะพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการบูรณปฏิสังขรณ์วัดบวรนิเวศวิหาร หนังสือเล่มนี้ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับองค์พระเจดีย์และสิ่งก่อสร้างรายรอบ โดยได้กล่าวถึงภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับเก๋งจันทรรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหารทั้ง 8 ภาพ ในลักษณะของการเล่าเรื่องตามภาพที่ปรากฏเทียบเคียงกับวรรณกรรม

2. บทความเรื่อง “ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับเก๋งจันทรรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร” (พ.ศ. 2552) โดย ศานติ-นวรรตน์ ภักดีคำ

บทความนี้เป็นการนำงานค้นคว้าเรื่อง “สมุดภาพพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร” มาเรียบเรียงในรูปแบบของบทความ ซึ่งเน้นที่การอ่านภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วทั้ง 8 ในวัดบวรนิเวศวิหารเป็นหลักงานทั้ง 2 ชิ้นได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาพเล่าเรื่องไซอิ๋ว โดยเน้นที่การอ่านภาพเทียบเคียงกับวรรณกรรมฉบับแปลไทย หากแต่ยังไม่ได้วิเคราะห์ถึงบริบทของความแพร่หลายของวรรณกรรมจีน

¹ สันติ เล็กสุขุม, ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย (ฉบับย่อ) : การเริ่มต้นและการสืบเนื่องงานช่างในศาสนา, (กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2544), น.195.

ฉบับแปลในสังคมไทย และการปรากฏขึ้นของวรรณกรรมชาโอวในรูปแบบงานศิลปะในวัดไทยที่มีภาพเล่าเรื่องดังกล่าว อีกทั้งยังมีข้อโต้แย้งในการอ่านภาพเล่าเรื่องภาพที่ 7 ตอน “เห่งเจียปราบปีศาจตาเฒ่าเซียงก๊ก” ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นที่แตกต่างออกไปจากการอ่านภาพของงานทั้ง 2 ชิ้นดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่ออ่านภาพปูนปั้นเล่าเรื่องชาโอวที่ประดับงัดเงินรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร
2. เพื่อศึกษาภาพเล่าเรื่องชาโอวในสถานที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อเผยแพร่วรรณกรรมเรื่องชาโอวให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางยิ่งขึ้น
4. เพื่อเป็นการบันทึกและเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับภาพปูนปั้นเล่าเรื่องชาโอวที่ประดับงัดเงินรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร

สมมติฐานการวิจัย

1. การแปลวรรณกรรมชาโอวเป็นภาษาไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ส่งผลให้เกิดงานศิลปะที่เกี่ยวข้องเนื่องกับวรรณกรรมชาโอวในวัดไทย นอกเหนือจากที่ปรากฏมาก่อนหน้านั้นแล้วในศาลเจ้าจีน
2. ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องชาโอวที่ปรากฏในวัดบวรนิเวศวิหารมาจากเนื้อเรื่องในวรรณกรรมตอนที่ได้รับความนิยม เช่นเดียวกับภาพเล่าเรื่องชาโอวในสถานที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาภาพปูนปั้นเล่าเรื่องชาโอวที่ปรากฏในวัดบวรนิเวศวิหารเป็นหลัก และใช้ภาพเล่าเรื่องชาโอวที่ปรากฏในสถานที่อื่นๆ ได้แก่ ภาพเขียนสีเล่าเรื่องชาโอวบนผนังหอดระฆังวัดราชนัดดาราม และภาพเล่าเรื่องในศาลเจ้าจีนในเขตพื้นที่ชุมชนจีนเยาวราช จำนวน 5 ศาลเจ้า ได้แก่ ศาลเจ้าโจวซือกง ศาลเจ้าเล่าปุ่นเก๋ากง ศาลเจ้าเห่งเจีย ศาลเจ้าชินปุ่นเก๋ากง ศาลเจ้าซิกเซี้ยม่า เป็นกรณีศึกษา

วิธีการวิจัย

1. ในส่วนของการอ่านภาพปูนปั้นเล่าเรื่องชาโอว จะใช้วิธีการศึกษาตามแนวทาง “ประติมานวิทยา” ซึ่งเป็นการศึกษาถึงรายละเอียดของภาพเล่าเรื่องว่า ภาพบุคคลหรือตัวละครที่ปรากฏนั้นเป็นใครและเป็นเรื่องราวในตอนใดของวรรณกรรม
2. ในส่วนของการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากเอกสารประเภทต่างๆ ทั้งเอกสารงานวิจัย หนังสือ บทความ และข้อมูลภาคสนาม นำมาศึกษาเรียบเรียงด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ขั้นตอนการวิจัย

1. ศึกษาประวัติวัดบวรนิเวศวิหาร รวมถึงการสร้างและบูรณะแก่งจันรอบพระเจดีย์ วัดบวรนิเวศวิหาร
2. ศึกษาประวัติและเนื้อหาในวรรณกรรมเรื่องไซอิ๋ว ฉบับแปลภาษาไทยโดยนายตื่น และเทียบวรรณคดีเป็นผู้เรียบเรียง และไซอิ๋วฉบับภาษาจีน
3. ทำการบันทึกภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับแก่งจันรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร ภาพเขียนสีบนผนังหอรบวังวัดราชโอรสาราม และภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วในศาลเจ้าจีน
4. ศึกษาเปรียบเทียบภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับแก่งจันรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร ภาพเขียนสีบนผนังหอรบวังวัดราชโอรสาราม และภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วในศาลเจ้าจีน
5. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชื่อมโยงเข้ากับหัวข้อต่างๆ ที่วางไว้
6. สรุปผลการวิจัย
7. เรียบเรียงและจัดพิมพ์เป็นรายงานการวิจัย เพื่อนำเสนอต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจเนื้อเรื่องของภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับแก่งจันรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร
2. ทำให้ทราบถึงจุดร่วมบางประการของภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดบวรนิเวศวิหาร และภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วในสถานที่อื่นๆ
3. ได้ทำการเผยแพร่วรรณกรรมไซอิ๋ว ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง
4. ได้ทำการบันทึกและเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับแก่งจันรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหารไว้เป็นหลักฐานต่อไปในอนาคต ในกรณีที่ภาพปูนปั้นเหล่านี้ มีแนวโน้มที่จะลบเลือน สูญหาย

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. งานวิจัยนี้ใช้ฉบับภาษาจีนของอู๋เจิ้งเอิน (吴承恩) เป็นหลักในการอ้างอิง
2. การถอดเสียงภาษาจีนของงานวิจัยนี้ใช้เกณฑ์การถอดเสียงภาษาจีนกลาง (ภาษาแมน ดาริน) ด้วยอักษรวิธีไทยที่ทางสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นผู้กำหนด รวมทั้งพิมพ์ตัวอักษรจีนกำกับไว้ในส่วนของดัชนีคำอ่านประกอบงานวิจัย เพื่ออำนวยความสะดวกในการสืบค้นในโอกาสต่อไป

3. ชื่อตัวละครเอก 4 คนในวรรณกรรมไซอิ๋ว ได้แก่ พระถังซำจั๋ง หงคงหรือหังเจีย ชั่วเจ๋ง และตือปัยกาย ยังคงใช้การอ่านเสียงจีนแต่จื๊ว เนื่องจากเป็นชื่อที่คนไทยคุ้นเคยและรู้จักมากกว่าการอ่านเสียงแบบจีนกลาง (ภาษาจีนแมนดาริน)

วรรณกรรมไซอิ๋วในสังคมไทย

ไซอิ๋วเป็นวรรณกรรมเอกเรื่องหนึ่งของจีน สันนิษฐานว่าแพร่หลายสู่สังคมไทยพร้อมๆ กับการอพยพของชาวจีน ทั้งในรูปแบบของการแสดง เช่น หุ่นละครเล็ก จั้ว นิทานเรื่องเล่า มุขปาฐะ หรือในรูปแบบของวรรณกรรมเอง เกิดเป็นความนิยมทั่วไปไม่เฉพาะกับชาวจีนเท่านั้น

ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ วรรณกรรมจีนได้รับความนิยมจากชนชั้นสูงเป็นอย่างมากในฐานะหนังสือพงศาวดารและตำราพิชัยสงคราม เช่น สามก๊ก ไซอิ๋ว จึงได้มีการแปลวรรณกรรมจีนเพิ่มขึ้นเรื่อยมา จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 5 รสนิยมของการเสพวรรณกรรมจีนได้เปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือจากการเสพวรรณกรรมเพื่อประโยชน์ในการปกครองบ้านเมือง มาเป็นการเสพวรรณกรรมในฐานะบันเทิงคดี ซึ่งวรรณกรรมไซอิ๋วก็ถูกแปลขึ้นในยุคนี้

ไซอิ๋ว ฉบับภาษาไทย แปลโดย นายตัน ซึ่งเป็นชาวจีน และได้รับการขัดเกลาเป็นภาษาไทย โดย เทียนวรรณ ปัญญาชนคนสำคัญของยุคสมัย หลังจากแปลเป็นภาษาไทยแล้ว วรรณกรรมไซอิ๋วเป็นที่แพร่หลายมากยิ่งขึ้น และได้มีไซอิ๋วสำนวนอื่นๆ เกิดขึ้นตามมา นอกจากนั้นแล้ว ยังมีตีความเชิงพุทธปรัชญาอีกด้วย เนื่องจากเนื้อเรื่องกล่าวถึงการไปอัญเชิญพระไตรปิฎกของพระถังซำจั๋ง และการเดินทางไปในครั้งนั้นต้องเผชิญกับอุปสรรคมากมาย เหมือนชีวิตที่ต้องฝ่าฟันอุปสรรคนานัปการจึงจะบรรลุซึ่งมรรคผล การปรากฏขึ้นของผู้ร่วมเดินทางก็ล้วนตีความได้ว่า เป็นตัวแทนของ โลกะ โทสะ โมหะ ที่ต้องมี ศีล สมาธิ และปัญญา ในการควบคุมความชั่วเหล่านี้ การตีความเชิงพุทธปรัชญานี้ คงมีอิทธิพลอย่างมากต่อการปรากฏขึ้นของภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดไทย

ภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วในสังคมไทย

ภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วที่ปรากฏในสังคมไทยนั้น พบได้มากตามอาคารสถานที่ที่มีโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม หรือ มีการตกแต่งตามแบบศิลปะจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศาลเจ้าจีน ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนจีน และเป็นที่ใช้สำหรับสั่งสอนหรือปลูกฝังความคิดความเชื่อ รวมถึงวิถีประเพณีปฏิบัติของชาวจีนที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยปกติแล้ว ในศาลเจ้าจีนมักมีการใช้ภาพจิตรกรรมประติมากรรมมาตกแต่ง เหมือนกับภาพจิตรกรรมฝาผนังในวัดไทย ที่

มักวาดภาพทศชาติชาดก ก็เพื่ออยากสื่อให้ผู้คนที่มากราบไหว้พระได้เห็นภาพที่มีเนื้อหาเกินใจ ผ่งด้วยข้อคิด เพื่อนำไปเป็นแบบอย่างในการดำรงตน

ภาพเล่าเรื่องจากวรรณกรรมชาดกที่ปรากฏตามศาลเจ้าจีน มักจะปรากฏภาพเล่าเรื่องเพียงภาพเดียว จากตอนใดตอนหนึ่งของวรรณกรรม และมีตัวละครเอกครบทุกตัวในภาพนั้นๆ (ยกเว้นในกรณีที่ศาลเจ้าแห่งเจีย ซึ่งมีหอคองเป็นเทพประธานของศาล มักจะพบภาพเล่าเรื่องเกี่ยวกับวรรณกรรมชาดกมากกว่าหนึ่งภาพ และเน้นที่วีรกรรมของหอคองในเชิงสรรเสริญ) การใช้ฉากที่มีตัวละครเอกครบทุกตัวน่าจะเป็นธรรมเนียมของการสร้างภาพจากวรรณกรรมชาดกตามความเข้าใจของช่างจีน การเลือกตอนสำคัญเพียงตอนเดียว เป็นเหมือนการสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อันได้แก่ ตัวละคร ภารกิจของตัวละคร และแก่นของเรื่องซึ่งก็คือ การเดินทางไปอัษฎาธิปไตยพระไตรปิฎกนั่นเอง และยังอาจจะรวมถึงคติธรรมที่สำคัญของวรรณกรรมชาดกนั้นคือ ความเพียร ความอดทน

จากการสำรวจภาพเล่าเรื่องจากวรรณกรรมชาดกในศาลเจ้าจีนจำนวน 5 ศาลเจ้า พบภาพเล่าเรื่องจากวรรณกรรมชาดก ได้แก่ ตอนหอคองอาละวาดสวรรค์ (ศาลเจ้าแห่งเจีย), ตอนหอคองปราบปีศาจกระดูกขาว (ศาลเจ้าแห่งเจีย), ตอนหอคองรบกับองค์หญิงพัดเหล็ก (ศาลเจ้าแห่งเจีย), ตอนหอคองรบกับปีศาจวัวและองค์หญิงพัดเหล็ก (ศาลเจ้าโจวซือกง), ตอนพระพาพระถังซำจั๋งข้ามผาก (ศาลเจ้าเล่าปุนเถ่ากั๋ง และ ศาลเจ้าซินปุ่นเถ่ากั๋ง) และตอนเตาวิเศษพาคณะผู้อัษฎาธิปไตยพระไตรปิฎกข้ามแม่น้ำทางเทียน (ศาลเจ้าซิกเซี่ยม)

นอกจากที่จะปรากฏในศาลเจ้าจีนแล้ว ยังพบว่า ในวัดไทยที่มีโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมแบบจีน (แบบพระราชนิยม) ยังมีการใช้เนื้อหาของวรรณกรรมจีนมาสร้างงานศิลปะเพื่อประดับตกแต่งรวมอยู่ด้วย จากการสำรวจพบว่า มีวัดไทยจำนวน 2 วัด ที่มีการนำเนื้อเรื่องจากวรรณกรรมชาดกมาใช้เป็นงานศิลปะเพื่อการตกแต่ง คือ วัดราชโอรสาราม และวัดบวรนิเวศวิหาร ภาพเล่าเรื่องชาดกในวัดราชโอรสาราม เป็นภาพเขียนสีประดับหอรบ มีอยู่ด้วยกัน 5 ภาพ ได้แก่ ภาพ ตอนกำเนิดหอคอง, ตอนหอคองรบกับเหล่าเทพสวรรค์, ตอนหอคองปราบปีศาจผู้ชั่วช้า, ตอนเตาวิเศษพาคณะผู้อัษฎาธิปไตยพระไตรปิฎกข้ามแม่น้ำทางเทียน และ ตอนหอคองได้บ่วงมัจจุ

ภาพเล่าเรื่องชาดกในวัดบวรนิเวศวิหาร

วัดบวรนิเวศวิหารเป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรวิหาร เนื่องด้วยเป็นวัดสำคัญของพระนคร จึงได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์อยู่ตลอดเวลา ปุชนิยมสถานต่างๆ ภายในวัดจึงมีรูปแบบศิลปะที่แตกต่างกันไปตามความนิยมของแต่ละยุคสมัย ทั้งแบบไทยประเพณี แบบตะวันตก และแบบศิลปะจีนอันเป็นรูปแบบที่นิยมในสมัยรัชกาลที่ 3 รวมอยู่ด้วย

ภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วที่ปรากฏในวัดบวรนิเวศวิหาร เป็นภาพปูนปั้นนูนต่ำและระบายสีประดับบนผนังด้านนอกของเก๋งจีนรอบพระเจดีย์ใหญ่ มีอยู่ด้วยกัน 8 ภาพ แต่ละภาพมีขนาดเท่าๆ กัน นับเป็นภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดไทยที่มีความงามและสมบูรณ์อย่างมาก จากการอ่านภาพชุดดังกล่าวแบ่งออกตามเนื้อหาได้ดังนี้ คือ

ภาพที่ 1

ตอนหงอคงบุกบาดาล

ด้านซ้ายเป็นภาพหงอคงสวมชุดเกราะทอง หมวกทองคำปีกหงส์และรองเท้าใยบัว ถือกระบองวิเศษเหาะอยู่บนเมฆ ส่วนทางขวาของภาพเป็นพญามังกรและเหล่าบริวาร โดยในมือบริวารเต่าถือธงที่มีอักษรจีนว่า “ตง” (东) แปลว่า ตะวันออก ซึ่งก็หมายถึงพญามังกรประจำทิศบูรพานั่นเอง

ภาพนี้เป็นเหตุการณ์หลังจากหงอคงถูกพระอาจารย์ผู้ดี (菩提祖师) ขับไล่ออกจากสำนักจึงกลับไปอาศัยอยู่ ณ เขาฮวกั่ว (花果山) จนมีอยู่วันหนึ่งหงอคงอยากได้อาวุธคู่ใจ วารนตัวใหญ่ จึงแนะนำให้ไปหาสมุทรวรตะวันออก ว่าแล้วหงอคงก็กระโดดลงไปในกระแสน้ำไปยังเมืองบาดาลเพื่อขออาวุธจากพญามังกรเจ้าสมุทรแห่งทะเลตะวันออก เมื่อถึงวังบาดาล หงอคงได้แสดงฤทธิ์ต่างๆ นานา พญามังกรจึงแนะนำให้หงอคงไปเอาแท่งเหล็กวิเศษที่จมอยู่ในกลางใจทะเล เพื่อนำมาเป็นอาวุธคู่กาย ให้ชื่อว่า “หฺรูอี้จินกู่บัง” (如意金箍棒) แปลได้ว่า “กระบองวิเศษสมปรารถนา” หงอคงเมื่อได้กระบองวิเศษแล้ว ก็ยังขอเครื่องประดับแต่งตัวอีก พญามังกรหมดปัญญาจึงตีกลองให้ระฆังเรียกพญามังกรน้องทั้งสามที่ดูแลทะเลทั้ง ๓ ทิศมาเพื่อปรึกษาหารือกัน ท้ายสุดได้มอบชุดเกราะทอง

หมวกทองคำปีกหงส์และรองเท้าใบบัวให้แก่หงอคง เมื่อหงอคงได้ของดังประสงค์แล้วจึงกลับไปยัง
เขาฮวก้า²

ภาพที่ 2

ตอนหงอคงรบกับเทพเอ๋อร์หลังเส้น

ด้านซ้ายเป็นภาพหงอคงสวมชุดเกราะ มือขวาถือกระบองวิเศษ ตรงกลางเป็นภาพสุนัขคู่ใจ
ของเทพเอ๋อร์หลังเส้น (二郎神) ส่วนทางขวาของภาพคือเทพเอ๋อร์หลังเส้น ซึ่งเป็นนัดดาของมหาเทพ
อิ้วหวงซ่งตี้ (玉皇上帝) ลักษณะพิเศษของเทพองค์นี้คือมีดวงตาที่ 3 อยู่กึ่งกลางของหน้าผาก

ภาพนี้เป็นภาพเหตุการณ์หลังจากที่หงอคงอาละวาดบาดาล นรกและสวรรค์แล้ว อิ้วหวง
ซ่งตี้ทรงมีพระบัญชาให้เหล่าเทพสวรรค์ลงไปจับตัวหงอคงมาลงโทษ แต่ก็ไม่มีความสำเร็จ
ทราบถึงพระโพธิสัตว์กวนอิม พระองค์จึงแนะนำให้อิ้วหวงซ่งตี้มีพระบัญชาแต่งตั้งให้ เอ๋อร์หลังเส้น
เป็นแม่ทัพในครั้งนี้ เอ๋อร์หลังเส้นและหงอคงต่างแปลงกายเพื่อต่อสู้กันอยู่นาน แต่ก็ไม่มีผลแพ้ชนะ
พระโพธิสัตว์กวนอิมจึงได้กล่าวกับไท่ซั้งเหล่าจวิน (太上老君) ว่าจะช่วยเทพ เอ๋อร์หลังเส้นอีกครั้ง
โดยจะใช้แจกัณณิเศษขว้างลงไปให้ถูกศีรษะของหงอคง แต่ไท่ซั้งเหล่าจวินเกรงว่าแจกัณณิเศษจะตก
แตก จึงหยิบบ่วงทองคำขว้างลงไปในจังหวะที่หงอคงไม่ทันระวังตัว บ่วงนั้นก็พุ่งตรงลงศีรษะของหงอ
คง เทพเอ๋อร์หลังเส้นและเหล่าเทพสวรรค์จึงจับหงอคงได้³

² Wu Cheng'en, 吴承恩著《西游记》第29-32页，人民文学出版社1997年版。

³ 同上，第64-71页。

ภาพที่ 3

ตอนหงอคงรบกับมังกกร

ด้านซ้ายของภาพเป็นรูปมังกกรขึ้นจากน้ำเพื่อรบกับหงอคงที่อยู่ในมือถือกระบองวิเศษ และมีพระถึงข้าจ้งยืนอยู่ข้างๆ

ภาพเหตุการณ์นี้เป็นตอนหลังจากพระถึงข้าจ้งได้รับหงอคงเป็นศิษย์แล้ว ทั้งสองได้เดินทางมุ่งตรงสู่ชมพูทวีปเพื่อไปอัญเชิญพระไตรปิฎก เมื่อมาถึงหุบเขาเสอผาน (蛇盘山) เห็นบึงน้ำกว้างใหญ่อยู่ข้างหน้า พระถึงข้าจ้งจึงเดินเข้าไปริมฝั่งบึงเพื่อพิจารณาดู ทันใดนั้นเองมังกกรร้ายได้ตรงเข้ามาจะทำร้าย หงอคงช่วยไว้ได้ทัน แต่มีาคู่กายถูกมังกกรร้ายกลืนกินลงไปทั้งตัว หงอคงโกรธมาก แล้วทั้งคู่ก็ได้ต่อสู้กันอยู่นาน⁴

⁴同上，第177-180页。

ภาพที่ 4

ตอนหงอคงปราบปีศาจตื้อเปี้ยกาย

ด้านซ้ายคือสตรีที่หงอคงแปลงกายเพื่อหลอกให้ปีศาจตื้อเปี้ยกายหลงกล ถัดมาคือปีศาจตื้อเปี้ยกาย ดูได้จากจมูกที่มีลักษณะเหมือนจมูกหมู ส่วนบุคคลที่ขี่เมฆคือหงอคง

ภาพนี้เป็นเหตุการณ์ตอนที่หงอคงได้ปราบมังกรเรียบร้อยแล้ว ก็เดินทางไปถึงหมู่บ้านเกาเหลาจวง (高老庄) เมืองอูซื่อจั้งกั๋ว (乌斯藏国) หงอคงและพระถังซำจั๋งได้ทราบว่าที่บ้านของเกาไท่กง (高太公) มีปีศาจตัวหนึ่งได้แปลงกายเพื่อหลอกบุตรสาวนาม ชุ่ยหลาน (翠兰) ไปเป็นภรรยา แต่อยู่กินกันไม่นาน รูปเดิมของปีศาจก็ถูกเปิดเผยออกมา คือ มีรูปร่างคล้ายหมู เมื่อเกาไท่กงทราบว่าหงอคงมีฤทธิ์จึงขอความช่วยเหลือ หงอคงจึงได้ออกอุบายให้กับเกาไท่กง เพื่อช่วยบุตรสาวชุ่ยหลาน โดยที่ตนจะแปลงกายเป็นชุ่ยหลานแทน เพื่อปราบปีศาจตนนี้⁵

⁵同上，第216-225页。

ภาพที่ 5

ตอนเปี๊ยก่ายปราบปีศาจแม่น้ำหลิวซา

ด้านซ้ายของภาพคือปีศาจชั่วเจ๋งที่อาศัยอยู่ในแม่น้ำหลิวซา(流沙河) กำลังสู้รบกับตือเปี๊ยก่าย โดยมีหงอคงเฝ้าดูอย่างใจจดใจจ่อ

ภาพนี้เป็นเหตุการณ์ที่คณะผู้อัญเชิญพระไตรปิฎกได้เดินทางถึงแม่น้ำหลิวซา ในแม่น้ำนี้มีปีศาจตนหนึ่งอาศัยอยู่ เดิมทีเป็นเทพบนสวรรค์แต่ทำความผิดที่ทำแค้นแก้วเจียรไนแตก จึงต้องโทษมารับกรรม ณ แม่น้ำแห่งนี้ เมื่อพระถังซำจั๋งและคณะได้เดินทางผ่านมาจึงเข้าทำร้ายเพื่อหวังกินเนื้อเป็นอาหาร หงอคงและตือเปี๊ยก่ายจึงได้สู้กับปีศาจอย่างสุดกำลัง โดยตือเปี๊ยก่ายลงไปใต้น้ำ เพื่อหลอกให้ปีศาจขึ้นมาสู้บนบก และมีหงอคงอยู่บนริมฝั่งเพื่อช่วยอีกแรง⁶

⁶同上，第261-268页。

ภาพที่ 6

ตอนพระโพธิสัตว์กวนอิมเสกมั่งกรเป็นม้าพาหนะให้พระถังซำจั๋ง

ด้านซ้ายของภาพคือพระโพธิสัตว์กวนอิม ถัดมาคือม้ามั่งกรที่กำลังถูกหองคกงูงขึ้นจากน้ำ โดยมีพระถังซำจั๋งยืนอยู่ข้างๆ

ภาพนี้เป็นเหตุการณ์ต่อเนื่องจากภาพที่ 3 ตอนหองคกงูกับมั่งกร กล่าวคือ หลังจากที่มั่งกรได้กลิ่นกินม้าพาหนะของพระถังซำจั๋งไปแล้ว หองคกงูได้เข้าสู้รบ เพื่อให้คืนม้ามา แต่หองคกงูก็ไม่สามารถทำอะไรกับมั่งกรได้ จึงได้เรียกพระภูมีเจ้าที่มาสอบถาม และได้ทราบว่าพระโพธิสัตว์กวนอิมได้เอามั่งกรตัวหนึ่งมาไว้ในบึงแห่งนี้ เมื่อหองคกงูทราบ จึงได้เหาะไปหาพระโพธิสัตว์กวนอิมเพื่อขอความช่วยเหลือ เมื่อพระโพธิสัตว์กวนอิมมาถึงได้สั่งให้เจียตี้ (揭諦) ไปที่ริมบึงร้องเรียกให้มั่งกรขึ้นมาหา จากนั้นพระโพธิสัตว์กวนอิมได้ร่ายคาถาให้มั่งกรแปลงเป็นม้าขาว และรับสั่งให้ตั้งใจจดทน เมื่อสำเร็จการนี้จะได้หมดสิ้นเวรกรรม มั่งกรน้อยรับคำสั่ง พระโพธิสัตว์กวนอิมจึงเรียกหองคกงูมาสั่งให้พา ม้ามั่งกรไปให้พระถังซำจั๋ง แล้วพระองค์ก็กลับไปยังหนานไห่ (南海)⁷

⁷ 同上，第180-184页。

ภาพที่ 7

ตอนหงอคงปราบปีศาจตู่เจียวชื่อต้าหวัง

ด้านซ้ายของภาพคือปีศาจตู่เจียวชื่อต้าหวัง (独角兕大王) แปลได้ความว่า “ปีศาจแรดคนเดียว” ซึ่งเป็นสมญานามของปีศาจตนนี้ตอนที่หนีลงมายังโลกมนุษย์ ตรงกลางคือหงอคงกำลังทำท่าคำนับ ส่วนทางขวาเป็นภาพเทพไท่ซังเหล่าจวินกำลังถือเชือกจูงจุมูกปีศาจแรดคนเดียวอยู่ เดิมทีแล้วปีศาจตัวนี้คือควายพาหนะของเทพไท่ซังเหล่าจวิน

ภาพนี้เป็นเหตุการณ์หลังจากที่พระถังซำจั๋งและคณะได้เดินทางถึงเขาจินโตว (金兜山) ที่นั่นมีปีศาจตู่เจียวชื่อต้าหวังอาละวาด พระถังซำจั๋งถูกปีศาจตู่เจียวชื่อต้าหวังจับไป หงอคงไปช่วยแต่สู้แรงปีศาจไม่ได้ จึงไปเข้าเฝ้าพระพุทธใหญ่ (如来佛祖) พระองค์ได้ทรงแนะนำให้ไปเข้าเฝ้าองค์เทพไท่ซังเหล่าจวิน ณ วิมานหลี่เอี้ยน (离恨天) เมื่อไท่ซังเหล่าจวินไปตรวจสอบ ก็พบว่าควายของตนหายไปตัวหนึ่ง เหลือแต่เด็กเลี้ยงควายนอนหลับอยู่ เมื่อถามก็ได้ความว่าเด็กคนนั้นกินยาจินตาน (金丹) เข้าไปเม็ดหนึ่งก็หลับไป ปีศาจควายจึงหนีลงมาอาละวาดบนโลกมนุษย์ ไ่ซังเหล่าจวินเมื่อทราบความแล้วก็รีบลงมาปราบ ได้ใช้ท่วงวิเศษจินกังจั่ว (金刚琢) เจาะไปที่จุมูกควาย เอาเชือกผูกร้อยเข้ากับท่วงวิเศษ จากนั้นจึงกล่าวอำลาเหล่าเทพและเซียนทั้งหลาย แล้วขึ้นนั่งบนหลังควายเหาะกลับบนสวรรค์ชั้นหลี่เอี้ยน⁸

⁸同上，第608-642页。

ภาพที่ 8

ตอนเตาวิเศษพาคณะผู้อัญเชิญพระไตรปิฎกข้ามแม่น้ำทางเทียน

ด้านซ้ายของภาพคือขัวเจ๋งกำลังแบกคัมภีร์พระไตรปิฎก ต่อมาคือพระถังซำจั๋ง ม้ามังกร คือไป๋ยกาย และหงอคง ส่วนทางขวาคือเตาวิเศษที่มารอคณะผู้เดินทางอัญเชิญพระไตรปิฎก เพื่อจะพาข้ามแม่น้ำทางเทียน (通天河)

เหตุการณ์นี้เป็นตอนที่พระถังซำจั๋งและศิษย์ได้คัมภีร์พระไตรปิฎกแล้ว และกำลังเดินทางกลับดินแดนต้าถัง (大唐) เมื่อถึงแม่น้ำทางเทียน เตาวิเศษที่เคยรับพระถังซำจั๋งและศิษย์ข้ามแม่น้ำตอนขาไปชมพุทวิปได้มาช่วยพาข้ามแม่น้ำทางเทียนอีกครั้ง เมื่อใกล้ถึงฝั่งเตาวิเศษได้ถามพระถังซำจั๋งถึงเรื่องการได้กลับเป็นมนุษย์ของตน ที่เคยขอให้พระถังซำจั๋งไปถามพระพุทธองค์ แต่พระถังซำจั๋งหลงลืม เพราะมัวนึกถึงแต่เรื่องพระไตรปิฎก ฝ่ายเตาวิเศษเมื่อรู้ว่าพระถังซำจั๋งคงไม่ได้ถามให้ จึงสลดที่หนึ่งแล้วมุดลงน้ำไป⁹

การวิเคราะห์ภาพเล่าเรื่องไซอิ๋ว

1. การวิเคราะห์ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดบวรนิเวศวิหาร

ก. ประเด็นเรื่องการเรียงลำดับภาพ

⁹同上，第1180-1184页。

การวิเคราะห์ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วที่วัดบวรนิเวศวิหารนี้ เป็นการกำหนดกรอบการอ่านภาพไว้ล่วงหน้าโดยอิงการลำดับเหตุการณ์ตามวรรณกรรม เนื่องจากภาพแต่ละภาพไม่ได้กำกับหมายเลขหรือมีสัญลักษณ์บอกไว้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้ภาพปูนปั้นที่บริเวณบันไดทางขึ้นพระเจดีย์ ซึ่งเป็นภาพหอคองบุกบาตาลเป็นภาพลำดับที่ 1 เนื่องจากเป็นเหตุการณ์ลำดับแรกตามในวรรณกรรม แล้วเวียนตามเข็มนาฬิกาหรือทักซิณวัฏ

จากการวิจัยพบว่า ภาพเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับกำแพงรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร มีลำดับภาพที่ไม่ตรงตามเนื้อเรื่องในฉบับภาษาจีน มีรายละเอียดตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3

ตารางเทียบตอนที่ปรากฏในภาพปูนปั้นกับตอนตามวรรณกรรม

ภาพที่	ชื่อตอน	บทที่ (ตามฉบับภาษาจีน)
1	ตอนหอคองบุกบาตาล	3
2	ตอนหอคองรบกับเทพเอ๋อร์หลังเส้น	6
3	ตอนหอคองรบกับมังกร	15
4	ตอนหอคองปราบปีศาจตื้อเปียก่าย	18
5	ตอนเปียก่ายปราบปีศาจแม่น้ำหลิษา	22
6	ตอนพระโพธิสัตว์กวนอิมเสกมังกรเป็นม้าพาหนะให้พระถังซำจั๋ง	15
7	ตอนหอคองปราบปีศาจตูเจียวซือดำหัววัง	50 - 52
8	ตอนเต่าวิเศษพาคณะผู้อัญเชิญพระไตรปิฎกข้ามแม่น้ำทงเทียน	99

จะเห็นว่าภาพที่ 6 เป็นภาพที่มีเนื้อความต่อเนื่องกับภาพที่ 3 คือเมื่อหอคองเข้ารบกับมังกรแล้วแต่ก็สู้ไม่ได้ จึงเข้าเฝ้าพระโพธิสัตว์กวนอิม ท่านจึงได้เสด็จมาและเสกมังกรให้เป็นม้าพาหนะให้กับพระ

ถึงข้างจ้งได้ใช้ในการเดินทางไปอัญเชิญพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้นถ้าจะเรียงให้ถูกต้องตรงตามเนื้อเรื่องไขว้ฉบับภาษาจีนควรจะเรียงดังนี้คือ ภาพ 1-2-3-6-4-5-7-8¹⁰

การเรียงลำดับภาพที่ไม่ตรงตามเนื้อเรื่องในวรรณกรรมเป็นสิ่งที่พบเห็นอยู่ทั่วไป เช่นในกรณีภาพเล่าเรื่องสามก๊กในพระอุโบสถวัดประเสริฐสุทธาวาส ก็ยังปรากฏข้อผิดพลาดของภาพลำดับเหตุการณ์ตามเนื้อเรื่องอยู่หลายภาพด้วยกัน¹¹

ในกรณีของภาพเล่าเรื่องไขว้ในวัดบวรนิเวศวิหาร หากตัดเรื่องของการใส่ลำดับภาพโดยกำหนดภาพต้นออกไป จะเห็นได้ว่าภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไขว้ระดับเก้งจิ้น เป็นภาพจากตอนสำคัญของวรรณกรรมเรื่องนี้ ซึ่งในกรณีดังกล่าว จึงไม่จำเป็นที่จะต้องเรียงลำดับให้ถูกต้องตามวรรณกรรมก็ได้ เราจะพบวิธีการลำดับเหตุการณ์ที่ไม่ตรงกับวรรณกรรมอีกหลายแห่ง เช่น ภาพสลักหินเล่าเรื่องสามก๊กที่วัดพิชัยญาติการาม ภาพวาดเล่าเรื่องห้องสินที่เก้งจิ้นนุกิจราชบริบาล ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร หรือแม้แต่ภาพวาดเล่าเรื่องไขว้ระดับหอระฆังที่ วัดราชโอรสาราม ก็ไม่ได้เรียงลำดับเหตุการณ์ตรงตามวรรณกรรมเช่นกัน มีความเป็นไปได้ว่า ช่างผู้สร้างอาจจะสื่อถึงตอนที่สำคัญๆ มากกว่าที่จะตั้งใจเล่าเรื่องเหตุการณ์ตรงตามวรรณกรรมอย่างครบถ้วน เพราะว่าข้อจำกัดของพื้นที่ จึงเน้นที่ตัวบุคคลสำคัญของเรื่อง หรือ ตอนที่แพร่หลายของวรรณกรรมนั้นๆ แทน

ข. ประเด็นเรื่องการอ่านภาพที่ 7 ตอนหงอคงปราบปีศาจตูเจียวซื่อดำหัว

จากการอ่านภาพเล่าเรื่องไขว้ในวัดบวรนิเวศวิหารทั้ง 8 ภาพ ผู้วิจัยพบว่า คำอ่านของภาพที่ 7 ซึ่งปรากฏในหนังสือ “สมุดภาพพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร” และบทความเรื่อง “ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไขว้ระดับเก้งจิ้นรอบระเบียงพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร” กับคำอ่านของผู้วิจัยแตกต่างกัน เป็นเนื้อความในคนละตอน กล่าวคือ ผู้วิจัยอ่านวิเคราะห์เป็นภาพตอน “หงอคงปราบปีศาจตูเจียว

¹⁰ แต่ในหนังสือ “สมุดภาพพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร” และบทความเรื่อง “ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไขว้ระดับเก้งจิ้นรอบระเบียงพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร” ซึ่งได้ศึกษาและอ่านภาพเล่าเรื่องไขว้ชุดนี้ไว้ด้วยเช่นกันนั้น ในหนังสือและบทความดังกล่าวได้จัดทำแผนผังแสดงตำแหน่งของภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไขว้ โดยเรียงลำดับแสดงตำแหน่งภาพเหมือนกับในงานวิจัยฉบับนี้ หากแต่ในขั้นตอนของการอ่านภาพนั้น หนังสือและบทความดังกล่าวใช้วิธีการอ่านภาพโดยเรียงลำดับเหตุการณ์ไปตามวรรณกรรม ซึ่งไม่ตรงกับถาวรวัตถุที่ปรากฏอยู่ กล่าวคือจะเรียงและอ่านภาพตามลำดับดังนี้ 1-2-3-6-4-5-7-8 ทำให้คำอ่านของภาพนั้น มีลำดับเนื้อเรื่องถูกต้องตรงตามวรรณกรรม แต่ไม่ตรงกับแผนผังของภาพที่ได้แสดงไว้ อ่านเพิ่มเติมใน วัดบวรนิเวศวิหาร, *สมุดภาพพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร*, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุริยวัฒน์), 2551.

¹¹ ชูพล เอื้อชูวงศ์, “สามก๊กจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ วัดประเสริฐสุทธาวาส” (สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548), น. 254 - 255.

ชื่อต้าหวัง” แต่ในหนังสือและบทความดังกล่าว ระบุว่า เป็นภาพตอน “เห้งเจียปราบปีศาจตาเฒ่าเซียงก๊ก” โดยได้อ่านภาพนั้นว่า

...ในภาพทางซ้ายเป็นปีศาจตาเฒ่าเซียงก๊กซึ่งกลายร่างเป็นกวาง ถัดมาคือเห้งเจียซึ่งปราบปีศาจตาเฒ่าเซียงก๊กได้ ถัดมาทางขวาคือท่านเซียนน้ำก๊กแขนงชองกวางไปเลี้ยงอย่างเดิม เนื่องจากแต่เดิมปีศาจตาเฒ่าเซียงก๊กเป็นกวางพาหนะของท่านเซียนน้ำก๊กแขนง ต่อมาได้หลบหนีมาอยู่ที่ถ้ำเซ่งฮวยจิง เป็นสมัครพรรคพวกกับนางเสือบปลา เลี้ยงนางเสือบปลาเป็นบุตรสาว แล้วพาไปถวายเจ้าเมืองปีเป่ยก๊กด้วยหวังคิดร้ายฆ่าคนในเมืองนี้ เมื่อพระถังซำจั๋งพร้อมด้วยศิษย์มาถึงได้รู้เหตุจึงกำจัดตาเฒ่าเซียงก๊กและนางเสือบปลา ฝ่ายตาเฒ่าเซียงก๊กได้กลับคืนร่างเป็นกวาง ท่านเซียนน้ำก๊กแขนงจึงมาขอทวงกลับไปเลี้ยงดังเดิม...¹²

การอ่านภาพนั้นสามารถอ่านได้หลายอย่างตามที่คุณผู้อ่านเข้าใจในตัวบทวรรณกรรม ไซอิ๋วเป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อความค่อนข้างยาว จึงอาจจะทำให้การอ่านภาพแตกต่างกันไปบ้าง ถือเป็นเรื่องธรรมดา ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่า ภาพที่ 7 เป็นภาพตอน “หงอคงปราบปีศาจตุ๋เจี๋ยชื่อต้าหวัง” เนื่องจากเมื่อดูองค์ประกอบของภาพดังกล่าวแล้ว ภาพสัตว์ที่ปรากฏมีความคล้ายควายหรือวัวมากกว่ากวาง จึงน่าจะได้แก่ปีศาจตุ๋เจี๋ยชื่อต้าหวังซึ่งมีร่างเป็นควาย จากหนังสืออธิบายภาพคัมภีร์ซานไห่ ได้อ้างถึงสัตว์ประหลาดในตำนาน “ซีอ” (𪛗) ไว้ว่า “เป็นสัตว์คล้ายควาย ตัวดำ มีนอเดียว”¹³

¹² ศานติ-นวรรตน์ ภักดีคำ, “ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วประดับเก๋งจันทรบระเพ็ญพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร,” ศิลปวัฒนธรรม 30(สิงหาคม 2552) : 128. และ วัดบวรนิเวศวิหาร, สมุดภาพพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุริยวัฒน์, 2551), น. 94.

¹³ Ma Changyi, 马昌仪著《古本山海经图说》第43页, 山东画报出版社2001年版。

ภาพที่ 9

ภาพ ชื่อ

ที่มา : Ma Changyi, 马昌仪著《古本山海经图说》第44页，山东画报出版社2001年版。

นอกจากนั้นแล้วควายยังเป็นพาหนะของเทพไท่ซั่งเหล่าจวินหรืออีกนามที่คนไทยรู้จักกันดีคือ เล่าจื้อ หรือ เหล่าจื่อ (老子) ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 10

เหล่าจื้อขี่ควาย

ที่มา : <http://www.npm.gov.tw/exh94/form9407/images/001_05.jpg>

ภาพที่ 11

เหล่าจื้อขี่ควาย ภาพเขียนสีบนผนังเก๋งจีนนิกายราชบริหาร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

จากภาพข้างต้นจะเห็นว่า ควายเป็นพาหนะของเทพไท่ซั้งเหล่าจวิน ไม่ว่าควายนั้นจะมีสองขาหรือมีขาเดียวเหมือนแรดก็ตาม ล้วนสื่อความหมายถึงพาหนะของเทพไท่ซั้งเหล่าจวินทั้งสิ้น นอกจากนั้นแล้วภาพตอนดังกล่าวยังปรากฏเป็นภาพเขียนสีเล่าเรื่องไซอิ๋วบนผนังหอระฆังวัดราชโอรสารามอีกด้วย

ภาพที่ 12

หอคองปราบปีศาจตู้เจี้ยวชื่อต้าหวัง ในวัดราชโอรสารามปี พ.ศ. 2549

จะเห็นว่าภาพของคงปราบปีศาจตุ๋เจี๋ยชื่อต้าหวังในวัดราชโอรสารามมีองค์ประกอบคล้ายกับวัดบวรนิเวศวิหารมาก คือมีหอนอกกำลังนั่งคุกเข่าค้ำทับเทพไท่ซึ่งเหล่าจวิน ปีศาจควายถูกสนตะพายที่เหมือนกัน แต่ภาพของวัดราชโอรสารามมีเด็กเลี้ยงควายเพิ่มเติมเข้ามา จึงให้รายละเอียดที่มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เด็กเลี้ยงควายที่ปรากฏในภาพ คือเด็กเลี้ยงควายที่กินยาจินตานเข้าไปแล้วหลับไป ทำให้ปีศาจควายลงมาอาละวาดบนโลกมนุษย์

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในหนังสือ “ไซอิ๋ว” ฉบับแปลภาษาไทย มีภาพและคำบรรยายภาพตัวละครสำคัญของวรรณกรรมรวมอยู่ด้วย หนึ่งในนั้นเป็นภาพของ ตาเฒ่าเซียงก๊ก ซึ่งให้รายละเอียดดังต่อไปนี้

ปีศาจตาเฒ่าเซียงก๊กตนนี้เดิมกำเนิดเป็นกวาง เป็นสัตว์พาหนะสำหรับท่านเซียนนํ้าก๊กแซกซันซี้ มั่นหลบหนีท่านลงมาไปสำนักอยู่ที่ถ้ำเซ่งฮวยจิ้ง เป็นสมัครพรรคพวกกับนางเสือบลา เลี้ยงนางเสือบลาเป็นบุตรสาว แปลงกายเป็นมนุษย์รูปร่างงามสะอาด ลำอังกดา พาไปถวายเจ้าเมืองปีเป่ยก๊กคอยคิดร้าย ฆ่าคนในเมืองปีเป่ยก๊ก ครั้นเวลาที่พระถังซำจั๋งกับสามเณรมาถึง ได้รู้เหตุ เหง้าเจียจึงกำจัดตาเฒ่าเซียงก๊กกับนางเสือบลาเสีย ฝ่ายตาเฒ่าเซียงก๊กก็กลายเป็นกวางไป ท่านนํ้าก๊กแซกซันขอเอากวางไปเลี้ยงไว้อย่างเดิม¹⁴

ภาพที่ 13

ภาพตาเฒ่าเซียงก๊ก

ที่มา : ไซอิ๋ว. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, 2547.

¹⁴ ไซอิ๋ว, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, 2547), น. 631.

จากคำอธิบายและภาพประกอบดังกล่าว เป็นสิ่งยืนยันได้ว่าปีศาจตาเผ่าเซียงก็ก็คือกวางพาหนะขององค์เทพน้ำกีกแซกนที่แปลงร่างมา ซึ่งเมื่อเทียบกับภาพสัตว์ที่ปรากฏในภาพปูนปั้นภาพที่ 7 แล้ว จะยังเห็นถึงลักษณะที่แตกต่างกัน ภาพดังกล่าวจึงควรเป็นภาพเล่าเรื่องตอนหงอคงปราบปีศาจตูเจียวชื่อต้าหวัง และสัตว์ที่เห็นในภาพคือร่างเดิมของปีศาจที่เป็นควาย มากกว่าจะเป็นกวางในตอนเหิงเจียปราบปีศาจตาเผ่าเซียงกีก

2. การวิเคราะห์ภาพเล่าเรื่องชาโอวที่ปรากฏในสังคมไทย

จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างภาพเล่าเรื่องชาโอวในวัดบวรนิเวศวิหาร กับภาพเล่าเรื่องชาโอวที่ปรากฏในสถานที่อื่น โดยเทียบเคียงกับเนื้อหาตามวรรณกรรม พบว่า

ตารางที่ 4

แสดงการเปรียบเทียบเนื้อหาของภาพเล่าเรื่องชาโอวที่ปรากฏในสังคมไทย

ชื่อตอน	บทที่ (ตามฉบับ ภาษาจีน)	วัดบวรนิเวศ วิหาร	วัดราช โอรสaram	ศาลเจ้า
ตอนกำเนิดหงอคง	1	×	√	×
ตอนหงอคงบุกบาดาล	3	√	×	×
ตอนหงอคงรบกับเทพเอ๋อร์หลังเส้น (วัดบวรนิเวศวิหาร) กับภาพตอนหงอคงรบกับเหล่าเทพสวรรค์ (วัดราชโอรสaram) ซึ่งเป็นตอนเกี่ยวกับหงอคงอาละวาดสวรรค์	5 - 6	√	√	√
ตอนหงอคงได้บัวมณฑล	14	×	√	×
ตอนหงอคงรบกับมังกร	15	√	×	×
ตอนพระโพธิสัตว์กวนอิมเสกมังกกรเป็นม้าพาหนะให้พระถังซำจั๋ง	15	√	×	×
ตอนหงอคงปราบปีศาจต้อเปียก่าย	18	√	×	×
ตอนเปียก่ายปราบปีศาจแม่น้ำหลิวซา	22	√	×	×
ตอนหงอคงปราบปีศาจกระดูกขาว	27	×	×	√
ตอนหงอคงปราบปีศาจตูเจียวชื่อต้าหวัง	50 - 52	√	√	×

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตารางแสดงการเปรียบเทียบเนื้อหาของภาพเล่าเรื่องไข่อ้วที่ปรากฏในสังคมไทย

ชื่อตอน	บทที่ (ตามฉบับ ภาษาจีน)	วัดบวร นิเวศวิหาร	วัดราช โอรสาราม	ศาลเจ้า
ตอนหงอคงรบกับปีศาจวัวและองค์หญิง พัดเหล็ก (ศาลเจ้าโจวซือกง) กับภาพ ตอนหงอคงรบกับองค์หญิงพัดเหล็ก (ศาลเจ้าเหิงเจีย) ซึ่งเป็นตอนที่เกี่ยวกับ หงอคงไปเยี่ยมพัดจากองค์หญิงพัดเหล็ก เพื่อใช้ในการดับไฟในภูเขาแห่งเปลวไฟ	59-61	×	×	✓
ตอนพระพาวพระถังซำจั๋งข้ามผาก	98	×	×	✓
ตอนเต่าวิเศษพาคณะผู้ธัญเชิญ พระไตรปิฎกข้ามแม่น้ำทางเทียน	99	✓	✓	✓

จากตารางข้างต้นจะพบว่า ภาพเล่าเรื่องตอนหงอคงอาละวาดสวรรค์ และ ตอนเต่าวิเศษพา
คณะผู้ธัญเชิญพระไตรปิฎกข้ามแม่น้ำทางเทียน เป็นภาพที่ปรากฏทั้งในวัดไทยและศาลเจ้าจีน ทั้ง 2
ตอนนับได้ว่าเป็นตอนที่สำคัญของเนื้อเรื่อง ตอนหงอคงอาละวาดสวรรค์ คือการเล่าถึงความกล้า
หาญของหงอคงซึ่งเป็นตัวเอกของวรรณกรรมที่ท้าทายกับบรรดาเทพชั้นสูง โดยอ้างสิทธิอันชอบธรรมที่
บุคคลผู้ซึ่งมีความสามารถจะดำรงตำแหน่งผู้นำ ส่วนในตอนเต่าวิเศษพาคณะผู้ธัญเชิญพระไตรปิฎก
ข้ามแม่น้ำทางเทียน กล่าวถึงเคราะห์กรรมครั้งสุดท้ายของการเดินทางไปธัญเชิญพระไตรปิฎก เป็น
จุดสิ้นสุดของภารกิจอันยิ่งใหญ่ ที่เหล่าคณะผู้เดินทางได้ร่วมกันฟันฝ่า จัดเป็น 2 ตอนที่ได้รับความนิยม

บทประพันธ์ไข่อ้วมีทั้งหมด 100 บท หากดูจากโครงสร้างใหญ่ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วง
ด้วยกัน

ช่วงที่ 1 เกี่ยวกับกำเนิดหงอคง หงอคงค่านับอาจารย์ หงอคงอาละวาดบาดาล นรกและ
สวรรค์ พระพุทธองค์ปราบหงอคง

ช่วงที่ 2 เกี่ยวกับกำเนิดพระถังซำจั๋งและปฐมเหตุของการธัญเชิญพระไตรปิฎก

ช่วงที่ 3 เกี่ยวกับการเดินทางไปอัญเชิญพระไตรปิฎกของพระถังซำจั๋ง หงอคง ไปยักกาย และซัวเจ๋ง ที่ต้องพบกับเหล่ามารผจญตลอดการเดินทาง

เมื่อนำภาพเล่าเรื่องชาดของทั้งจากวัดบวรนิเวศวิหาร วัดราชโอรสาราม และจากศาลเจ้าจีน มาแจกแจงจะสามารถแบ่งได้ตามโครงสร้างใหญ่ของวรรณกรรม มีรายละเอียดตามตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5

ตารางเปรียบเทียบภาพเล่าเรื่องชาดกับโครงสร้างของเนื้อเรื่องในวรรณกรรม

ช่วงที่	ภาพเล่าเรื่องชาด	สถานที่
1	ตอนกำเนิดหงอคง ตอนหงอคงบุกบาดาล ตอนหงอคงรบกับเทพเอ๋อร์หลังเส้น ตอนหงอคงรบกับเหล่าเทพสวรรค์ ตอนหงอคงอาละวาดสวรรค์	วัดราชโอรสาราม วัดบวรนิเวศวิหาร วัดบวรนิเวศวิหาร วัดราชโอรสาราม ศาลเจ้าเห้งเจีย
2	ไม่ปรากฏ	ไม่ปรากฏ
3	ตอนหงอคงได้บัววงมณฑล ตอนหงอคงรบกับมังกง ตอนพระโพธิสัตว์กวนอิมเสกมังกงเป็นม้าพาหนะให้พระถังซำจั๋ง ตอนหงอคงปราบปีศาจคือไปยักกาย ตอนไปยักกายปราบปีศาจแม่น้ำหลิวชา ตอนหงอคงปราบปีศาจกระดุกขาว ตอนหงอคงปราบปีศาจตุ๋เจี๋ยชื่อต้าหวัง ตอนหงอคงรบกับปีศาจวัวและองค์หญิงพัดเหล็ก ตอนหงอคงรบกับองค์หญิงพัดเหล็ก ตอนพระพาพระถังซำจั๋งข้ามผาก ตอนเตาวิเศษพาคณะผู้อัญเชิญพระไตรปิฎกข้ามแม่น้ำทงเทียน	วัดราชโอรสาราม วัดบวรนิเวศวิหาร วัดบวรนิเวศวิหาร วัดบวรนิเวศวิหาร วัดบวรนิเวศวิหาร ศาลเจ้าเห้งเจีย วัดบวรนิเวศวิหาร วัดราชโอรสาราม ศาลเจ้าโจวซือทอง ศาลเจ้าเห้งเจีย ศาลเจ้าเล่าปุ่นเก้ากง ศาลเจ้าชินปุ่นเก้ากง วัดบวรนิเวศวิหาร วัดราชโอรสาราม ศาลเจ้าซิกเซี่ยม้า

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ภาพที่มีเนื้อหาในช่วงที่ 1 เกี่ยวกับการกำเนิด หงอคง หงอคงคำนำบอาจารย์ หงอคงอาละวาดบาดาล นรก และสวรรค์มีอยู่ด้วยกัน 5 ภาพ ส่วน ภาพที่มีเนื้อหาในช่วงที่ 2 ไม่มีปรากฏทั้งวัดไทยและศาลเจ้าจีน ในขณะที่ภาพที่มีเนื้อหาในช่วงที่ 3 ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการเดินทางไปอัญเชิญพระไตรปิฎกของพระถังซำจั๋งที่ต้องพบกับเหล่ามารผจญ ตลอดการเดินทาง มีจำนวนมากถึง 11 ภาพ

ข้อควรสังเกตประการหนึ่ง คือ เรื่องราวของวรรณกรรมไซอิ๋วในช่วงที่ 2 ที่มีเนื้อหาอิงอยู่กับ เหตุการณ์จริงทางประวัติศาสตร์โดยเป็นตอนที่กล่าวถึงพระถังซำจั๋งและสาเหตุของการเดินทางไป ชมพูทวีปเพื่ออัญเชิญพระไตรปิฎก¹⁵ แต่กลับไม่ปรากฏภาพเล่าเรื่องในเนื้อหาช่วงนี้เลย ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะเนื้อหาในช่วงที่ 2 นี้ไม่ได้มีการกล่าวถึงตัวละครเอกหงอคงแม้แต่บ่อย วรรณกรรมไซอิ๋วถึงแม้ว่าจะนำเหตุการณ์จริงทางประวัติศาสตร์มาเขียนเป็นนิยาย แต่นิยายเรื่องนี้มีตัวละครเอกคือหงอคง ไม่ใช่พระถังซำจั๋งแต่อย่างใด วรรณกรรมดังกล่าวจึงเป็นการสร้างตำนานของเทพเจ้าแห่งเจียโดยแท้

สรุป

เมื่อพิจารณาภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดบวรนิเวศวิหารกับโครงสร้างของวรรณกรรมไซอิ๋วก็จะพบว่า ภาพเล่าเรื่องชุดดังกล่าว มิได้ต้องการบ่งบอกถึงประวัติศาสตร์จริงของพระถังซำจั๋ง หากแต่เน้นที่เรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ของตัวละครเอกในวรรณกรรมเรื่องนี้ ซึ่งก็คือ หงอคง เหตุปัจจัยเหล่านี้คงเนื่องด้วยความคุ้นเคยของช่างผู้สร้างที่นิยมในตอนที่เกี่ยวข้องกับหงอคงเป็นหลัก และส่วนหนึ่งอาจจะเกี่ยวเนื่องกับรูปแบบการเสพวรรณกรรมแปลจีนในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากในฐานะตำราประวัติศาสตร์ ตำราพิชัยสงคราม เปลี่ยนมาเป็นการเสพวรรณกรรมเพื่อความบันเทิงเป็นหลัก จึงเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่า วรรณกรรมไซอิ๋วในการรับรู้ของผู้คนทั่วไปจึงไม่ใช่พงศาวดาร หรือประวัติศาสตร์พุทธศาสนาที่มีเจตนาบอกล่าเรื่องราวในอดีต หรือเพื่อใช้อบรมสั่งสอนพุทธปรีชาญาณ หากแต่เป็นวรรณกรรมแนวเทพนิยายที่ใช้โครงเรื่องตามช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ นั่นเอง

ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไซอิ๋วในวัดบวรนิเวศวิหาร เป็นภาพเล่าเรื่องที่มีความงดงาม ทั้งจากองค์ประกอบทางศิลปะของภาพเอง และยิ่งด้วยความที่ได้รับการบูรณะให้สมบูรณ์ตลอดมา ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องชุดนี้ นอกจากจะเป็นประจักษ์พยานที่สะท้อนให้เห็นถึงความแพร่หลายของศิลปะเซี่ยงชางจินในไทยแล้ว ยังสะท้อนถึงความแพร่หลายของของวรรณกรรมจีนในไทยอีกด้วย

¹⁵ เนื้อหาในตอนกำเนิดพระถังซำจั๋งซึ่งเป็นตอนแรกของช่วงที่ 2 นี้ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันในแวดวงวรรณกรรมว่า มีมาแต่เดิมหรือถูกเพิ่มขึ้นในภายหลัง

References

ภาษาไทย

ชูพล เอื้อชูวงศ์. “สามก๊กจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ วัดประเสริฐสุทธาวาส.” สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548.

บวรนิเวศวิหาร, วัด. สมุดภาพพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุรวัฒน์, 2551.

สันติ เล็กสุขุม. ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย(ฉบับย่อ) : การเริ่มต้นและการสืบเนื่องงานช่างในศาสนา. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2544.

ศานติ-นวรรณ์ ภักดีคำ. “ภาพปูนปั้นเล่าเรื่องไข่อีวประดับเก๋งจีนรอบพระเจดีย์วัดบวรนิเวศวิหาร” ศิลปวัฒนธรรม 30(สิงหาคม 2552) : 128.

ไข่อีว. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, 2547.

ภาษาจีน

Ma Changyi. 马昌仪著：《古本山海经图说》，济南：山东画报出版社2001年版。

Wu Cheng'en. 吴承恩著：《西游记》，北京：人民文学出版社1997年版。